

3r Capítol

Geoestratègia (absent) en el conflicte Israel-Palestina

Raúl Beltrán, Sandra López i Laura Martínez

L'observació de la informació i l'opinió en tres moments concrets del conflicte àrabo-israelià [que es detallen més endavant] mostra que els diaris estudiats deixen de banda en les seves anàlisis la importància geoestratègica de la zona, personalitzen en excés el conflicte, recorren comparativament poc a fonts d'informació palestines, expliquen de manera superficial el pla de pau i utilitzen el terme 'terrorisme' de forma esbiaixada. Abans de passar, però, a l'anàlisi de la cobertura informativa, precisament alguns elements que descriuen el conflicte que ens ocupa.

Les eleccions generals a Israel, avançades a causa del magnicidi del primer ministre israelià, Isaac Rabin, van donar el triomf al partit conservador de Benjamin Netanyahu, el Likud, el maig de 1996. La victòria d'aquesta formació ultranacionalista de dretes era un vot dels israelians a favor de la *seguretat* després d'una onada d'atemptats que havien provocat més de 600 morts i 1000 ferits des del 1993. El nou primer ministre d'Israel va prometre dur a terme una política que garantís la *seguretat* dels 5,6 milions d'israelians i que consolidés el control israelià absolut sobre la ciutat de Jerusalem i els Alts del Golan. El líder del Likud, Netanyahu, va reiterar durant tota la campanya electoral: "mai s'eradicaran els assentaments jueus de Cisjordània, mai Palestina constituirà un estat sobirà, mai Iàsser Arafat podrà fer de Jerusalem Est la seva capital".

Com ha assenyalat William Pfaff (*El País*, 28-10-96), Netanyahu i el seu govern van negar els acords pactats amb l'Autoritat Nacional Palestina (ANP) en no concedir-li la condició d'Estat -Netanyahu va assegurar que el dret d'autodeterminació no s'aplicaria als palestins-, promoure els assentaments de colons jueus i rebutjar el principi de pau a canvi de territoris. Netanyahu va llençar un altre atractiu eslògan per a l'electorat israelià durant la campanya electoral: "Pau amb seguretat". Una cop al govern, Netanyahu rebutjà explícitament el principi de pau a canvi de territoris i va oferir "pau per pau". Per a Ron Pundak (*El Mundo*, 6-10-1996), professor de la Universitat de Haifa i protagonista de les converses secretes d'Oslo, la intenció del Govern conservador d'Israel és reduir l'Autonomia Palestina a una mínima expressió: un "arxipèlag" de petits cantons, desunits entre ells, sense viabilitat econòmica i desprovist de qualsevol sobirania. Un objectiu molt allunyat de l'estat independent que reivindica el líder palestí Iàsser Arafat.

La victòria del Likud va representar un fre al procés de pau fins que la mà de Netanyahu va estrényer la del President de l'ANP, Iàsser Arafat. L'Acord d'Hebron, el gener del 1997, constitueix la primera entesa entre els palestins i l'Israel de centre dreta. Arafat va aconseguir a canvi d'un petit retard en els acords de pau que la dreta israeliana trenqués els seus tabús i acceptés el replegament d'Hebron i la retirada de l'exèrcit israelià de les zones rurals de Cisjordània. Hebron era l'últim nucli urbà de Cisjordània, d'on l'exèrcit israelià s'havia de retirar el març del 1996. Aquest pacte d'Hebron va representar per a Benjamin Netanyahu, segons les seves pròpies paraules, la decisió més difícil de la seva vida. La clau de l'acord va ser una carta de garanties signada pel Govern dels EEUU en què

Washington es compromet a vetllar perquè Israel compleixi el calendari aprovat en l'Acord.

El paper dels Estats Units

La desaparició de la Unió Soviètica, l'efecte que va tenir la Guerra del Golf Pèrsic sobre els governs de la regió del Pròxim Orient i l'extraordinària capacitat diplomàtica i militar exhibida per l'administració Bush durant aquell conflicte van ser, tal com indica Shlomo Ben-Ami (1997:81 i 1997:85), els elements clau en el canvi de l'estructura de les relacions internacionals que va afavorir la celebració de la Conferència de Madrid de 1991 per començar a negociar la pau àrabo-israeliana.

La nova política dels EEUU envers el Pròxim Orient, com assenyala Mariano Aguirre (*El Mundo*, 6-6-1996), va implicar un canvi de la geopolítica militar a la geoestratègia comercial. La idea central d'aquesta nova estratègia pragmàtica era impulsar negociacions directes entre Israel i els Estats àrabs, debilitar l'Iraq i aconseguir establir un equilibri de poder entre Israel, l'Àrabia Saudita, Egipte i Síria. L'objectiu: promoure el desenvolupament econòmic de l'àrea.

Israel va rebutjar inicialment les línies mestres de la nova política dels EEUU, però la pressió econòmica i la necessitat de pau que sentia la majoria de la societat israeliana va conduir a la victòria dels laboristes l'any 1992. Aquesta victòria va significar l'obertura d'Israel cap al món sota la protecció dels EEUU, tot assumint el lideratge econòmic i comercial de l'àrea, i amb la força militar i la tecnologia bèl·lica nord-americana més avançada per dissuadir o castigar els enemics. El Likud utilitza ara el mateix llenguatge de l'aïllament i la imposició d'Israel a la regió per la força.

En aquest marc, les negociacions entre palestins i israelians representen per al president dels EEUU, Bill Clinton, un pont necessari cap a l'estabilització a llarg termini de la regió. Aquesta zona del Pròxim Orient és especialment atractiva per a Occident com a conseqüència de l'explotació petrolera que s'hi duu a terme. Per això, les amenaces del Likud d'endurir l'actitud envers l'Autoritat Nacional Palestina (ANP) i Síria, no negociar l'estatus de Jerusalem i continuar amb la política d'assentaments espanten tant els EEUU com Europa.

Els EEUU han esdevengut, especialment des de 1967, el principal proveïdor de les armes vitals per a Israel, i li han ofert un suport diplomàtic imprescindible durant anys d'adversitat i aïllament internacional. Però l'ajut de Washington no ha estat només diplomàtic sinó també econòmic, tal com destaca Paul Balta (*El País*, 16-9-1993) en demanar-se quina seria la situació d'Israel sense els 3000 i 4000 milions de dòlars anuals d'ajuda nord-americana.

El procés de pau

El procés de pau àrabo-israelià no ha estat fruit només de la voluntat dels líders Rabin, Peres i Arafat, sinó que també és conseqüència d'un context internacional, en el qual la caiguda del mur de Berlín i la desaparició de l'URSS han dut els EEUU a ser l'única potència del nou ordre mundial. El setembre de 1993, l'encaixada de mans entre Iàsser Arafat i Isaac Rabin a Washington enfonsà d'un cop l'altre mur de la història contemporània.

Rabin, en la seva primera declaració governamental davant el Parlament israelià, va manifestar obertament que calia revisar les conviccions dominants durant els darrers cinquanta anys en la

història de l'estat hebreu. El biògraf de Rabin, Doron Arazi (1996:175), transcriu aquesta declaració del llavors primer ministre davant la *Knesset*, el parlament israelià:

"Durant aquesta darrera dècada del segle XX, ni els atles ni els llibres d'història no reflecteixen la situació actual. S'han enfonsat els escenaris de l'odi, algunes fronteres han deixat d'existir, s'han col.lapsat les superpotències, les ideologies s'han ensorrat i alguns estats han desaparegut. És el nostre deure, de cara a nosaltres mateixos però també de cara als nostres fills, veure el món tal com és. Hem d'examinar els perills però també les oportunitats i engegar tot allò que calgui per tal d'integrar l'Estat d'Israel en aquest món en ple canvi..."

El procés de pau va arribar, en part, perquè el camí de la guerra s'havia esgotat. "La història -va dir un dia Abba Eban- ens mostra que els homes i les nacions només es comporten amb seny quan ja han esgotat tota la resta de camins. En la mateixa línia es manifestà el Ministre d'Afers Exteriors d'Israel, Simon Peres, en escriure, el setembre del 1993, que **"més guerres signifiquen més víctimes, no més solucions"** i declarar, en una entrevista, que **"amb les armes es poden guanyar guerres, però no es pot guanyar la pau"** (1993:88).

Acords d'Oslo I i II

El 13 de setembre del 1993 es van signar a Washington els 'Acords de Gaza i Jericó I', després de mesos de negociacions secretes a Oslo entre israelians i palestins. El text estableix dos punts essencials en el procés de transició cap a la pau: d'una banda, la retirada esglaonada i progressiva d'Israel dels territoris ocupats de la franja de Gaza i la zona de Jericó en un període de cinc anys i, d'altra banda, l'inici de les negociacions entre el Govern israelià i l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP) en un termini màxim de tres anys per definir l'estatut definitiu i el destí dels territoris ocupats -actualment, encara pendent de decidir. Per tal d'aplicar l'acord que comprèn l'autonomia per a Palestina es va constituir l'Autoritat Nacional Palestina a Gaza i s'hi desplegarà la policia palestina.

Posteriorment, al setembre del 1995, es signaren els 'Acords d'Oslo II' que estableixen la devolució de totes les ciutats palestines de Cisjordània a l'ANP. Segons l'historiador israelià, Doron Arazi (1996:184):

"El contingut d'aquest nou acord era un complicat redactat format per concessions acuradament equilibrades i grans zones grises plenes de tenebres creatives. Segons l'acord, el *Tzàhal* [força de seguretat israeliana] hauria d'entrar en dues regions de Cisjordània, la regió B i la regió C, tot deixant als palestins la responsabilitat de l'administració civil i la policia, segons un refinat pla esglaonat fins al juliol de 1997. La coordinació i distribució de competències entre el *Tzàhal* i la policia palestina hauria de quedar fixada i regulada per abundant documentació; però ambdues parts són conscients que la realitat convertirà aquests documents en paper mullat tot deixant pas a imprevitzacions imprevisibles".

L'autodeterminació de Palestina

Els israelians desitgen una entitat palestina extremadament limitada, mentre que els palestins volen la independència i esdevenir un Estat sobirà. Davant d'aquesta situació, Samir Awada (1996:57) apunta que l'objectiu israelià és mantenir el control de fet sobre el territori i l'aigua de Cisjordània i Gaza mitjançant la presència combinada de colons i militars israelians. Els assentaments acabarien units per una xarxa de carreteres per la qual no podrien circular vehicles palestins. Igualment, l'exèrcit israelià conservaria terrenys considerats vitals per a la seva seguretat nacional i continuaria ocupant bases militars que protegirien els assentaments israelians i els seus habitants.

Des del punt de vista israelià, argumenta Simon Peres, el mapa del seu país sembla un cos anorèxic -alt i de malucs molt estrets- que el converteix en vulnerable a un atac sobtat i ben organitzat per part de l'enemic. L'oposició d'Israel a l'establiment d'un Estat palestí és el resultat directe d'aquesta por. Segons l'escriptor Amos Oz (*El País*, 10-9-1993), "la petició d'autodeterminació de Palestina és legítima. Es pot endarrerir la seva realització per raons de seguretat per a l'existència d'Israel, però no es pot negar que és justa en principi".

Davant la possible autodeterminació de Palestina, Hishan Awartani (1996:13 i 14) assegura que una de les conviccions a què el Govern israelià haurà de renunciar és la instintiva oposició a un Estat palestí, que Netanyahu descriu com un instrument desestabilitzador a la regió. Perquè, tal com indica Awartani, la inexistència d'aquest estat ha estat precisament un dels factors de desestabilització de la regió durant molts anys. De fet, no és previsible cap tranquil·litat a la regió, per molt fort que sigui l'aparell militar d'Israel, mentre que els palestins continuïn lluitant pel seu dret natural a l'autodeterminació.

L'ex-Ministre d'Afers Exteriors israelià, Simon Peres, és partidari d'una confederació entre jordans i palestins. El problema és que els palestins, encara que no rebutgen la idea de la confederació no l'aplicaran abans d'haver assolit plena independència i sobirania.

Una pau injusta

Edward Said (*El País*, 30-12-1993) ha descrit l'"Acord Gaza-Jericó I" com una 'pau de Versalles', és a dir, un acord imposat pels guanyadors: Israel i el seu aliat els EEUU, l'única superpotència de la post-guerra freda. Aquests han aprofitat la feblesa i les divisions internes dels àrabs després de la Guerra del Golf, així com la dissolució de l'URSS, l'antic aliat dels àrabs, per tal d'imposar la pau amb les seves pròpies condicions. Els palestins han hagut d'acceptar una autonomia ridícula a canvi d'un reconeixement legal d'Israel. En opinió de Said, a l'hora de fer els acords, els israelians **"tenien els plans, el territori, els mapes, els assentaments, les carreteres; nosaltres [els palestins], el desig d'autonomia i de la retirada d'Israel, sense detalls i sense poder canviar res gaire"**.

Said considera que els acords d'Oslo-I deixen els palestins en la posició de subordinats, mentre Israel continua controlant Jerusalem Est, les colònies i l'economia. Israel controlarà la terra, l'aigua, la seguretat general i els afers exteriors en aquestes àrees autònoms. Encara que no mostra sorpresa perquè, per a ell, **"tots els pactes secrets entre un soci molt fort i un altre molt feble impliquen necessàriament concessions enutjoses per part d'aquest últim"**.

Tikva Honig-Parnas, redactora en cap de la revista *News from Within*, assenyala una altra feblesa dels acords:

"Els acords d'Oslo no contenen cap disposició que garanteixi els drets humans més elementals per al poble palestí -ja que la 'seguretat' d'Israel exigeix un control absolut sobre els moviments dels palestins, així com de la seva producció, entre els diferents 'cantons' de les zones autònomes. La negació d'aquests drets humans fonamentals (dret d'accés a l'habitatge, a la sanitat i a l'educació) té repercussions molt dures en la vida quotidiana dels palestins en aquestes zones" (1996:3 i 4).

Un altre problema és la dependència econòmica dels palestins respecte d'Israel. Els palestins es veuen obligats a treballar a Israel perquè les infraestructures de producció palestines estan destruïdes. En canvi, les empreses i els camperols israelians han pogut accedir a crèdits i ajuts que els han permès de refer l'economia i utilitzar els palestins com a mà d'obra barata. Però, a més, les carreteres que uneixen Israel amb els territoris ocupats es troben sota control de l'exèrcit israelià, que pot aïllar Cisjordània i Gaza sempre que vulgui, tot impeding el pas dels palestins a Israel per anar a treballar.

Altres qüestions pendents de discussió en relació amb les infraestructures són el desplaçament entre Cisjordània i Gaza i la possibilitat d'obrir un aeroport i un port a Palestina. Per resoldre aquests problemes serà fonamental el finançament extern. Segons un estudi realitzat per un centenar d'economistes palestins, per al període 1994-2000 caldran inversions per valor d'uns 12.000 milions de dòlars per tal de finançar el *reallotjament* dels refugiats, la millora de les infraestructures, la reactivació dels sectors industrial, agrícola i terciari i la instauració d'una administració pública.

A més de l'escassetat de recursos naturals propis, Hisham Awartani recorda que l'economia palestina s'ha vist adversament afectada perquè els països donants d'ajuda no han complert els terminis a què s'havien compromès i per la poc satisfactòria actuació de l'Autoritat Nacional Palestina en la gestió de l'economia del país. Així, els ingressos per càpita el 1996 han disminuït un terç en relació amb 1995, tot arribant a 700 dòlars per càpita a Gaza i a 1.100 a Cisjordània. Igualment, les xifres de desocupació de la població palestina continuen molt altes, amb un 40% a Cisjordània i un 51% a Gaza. Per la seva part, Israel ha aprofitat el procés de pau per introduir-se en el nou mercat palestí.

L'abisme que existeix entre el nivell de vida d'israelians i palestins es reflecteix en les diferències en què es desenvolupa la vida quotidiana d'uns i altres. Només cal entrar en zona israeliana per trobar-se en un altre país, amb animació, cafès, cinemes, restaurants, etc. Es tracta de dues societats, la palestina i la israeliana, que conviuen en el mateix territori, però que en realitat estan molt distanciades l'una de l'altra. Israel és un Estat constituït legalment i consolidat, amb sobirania plena dintre les seves fronteres i un comerç exterior desenvolupat. Al seu costat es troba una molt jove entitat anomenada Autoritat Nacional Palestina, que disposa de pocs recursos econòmics i legislatius per afrontar la seva reconstrucció i assegurar-se certa estabilitat.

El futur del procés de pau

Una de les dificultats amb què topa el procés de pau és l'extremisme. Tal com diu Simon Peres (1993:48):

"La perllongació del conflicte àrabo-israelià ha produït inevitablement la misèria continuada de milions d'éssers. Frustrats, molts d'ells s'han tornat cap al misticisme

i la vida espiritual, han rebutjat l'Estat modern i s'han immers en l'integrisme religiós. Aquests són factors que ara amenacen l'estabilitat i la pau de la zona i que posen en perill els interessos globals”.

Si el moviment islàmic *Hamàs* i els grups extremistes han esdevingut un malson per a Arafat, el govern israelià ha trobat l'equivalent en els colons jueus i els ultranacionalistes. Separats per una barrera d'odi, els radicals d'un i altre bàndol tenen les mateixes actituds i comportaments. Si canviem la Bíblia per l'Alcorà com a font d'autoritat i l'àrab i el jueu com a enemic a batre trobem similituds sorprenents entre extremistes israelians i palestins.

Però des de Palestina, Hisham Awartani i Samir Awada denuncien que Israel pretén que tot el món pensi que en realitat la pau a l'Orient Pròxim ja s'ha aconseguit i que l'extremisme palestí és l'únic que la posa en perill. Per a Tikva Honig-Parnas (1996:3 i 4):

"És l'experiència actual d'atur, de malnutrició i del bloqueig imposat per Israel i la manca de perspectives de millora el que ha generat les operacions de resistència islàmica dirigides essencialment per *Hamàs* (moviment que compta amb el suport de més del 15% de la població). La lluita contra l'ocupació i no únicament el 'fonamentalisme religiós' és la principal motivació dels joves voluntaris en els atacs-suicides".

Mentres no hi hagi pau a Palestina i els seus habitants no aconsegueixin sortir de la pobresa a què els condemna l'ocupació israeliana, l'extremisme palestí continuarà amenaçant el tan preuat objectiu israelià de la seguretat personal.

En el moment de l'elaboració d'aquest text, els palestins continuen manifestant preocupació per moltes qüestions, especialment les ajornades fins a la següent fase de negociacions del procés de pau com ara els assentaments israelians, els refugiats palestins, les fronteres permanents i el futur de Jerusalem. Encara resten moltes incògnites per resoldre: quin serà el destí dels més de 4 milions de refugiats palestins, quan segons el pla de pau només poden retornar 5000 cada any? Què passarà amb els 150.000 colons armats de Cisjordània i Gaza, quan el problema dels 400 del nucli urbà d'Hebron s'ha resolt amb un any de retard? Què succeirà amb el 'laboratori' d'Hebron on conviuran jueus i palestins -els colons israelians s'han quedat el 20% del centre de la ciutat? Quin tant per cent de la Cisjordània rural donarà Israel a Palestina? Els palestins esperen aconseguir el 80% del territori, però els israelians no tenen intenció de donar més del 50%. Què se'n farà, de Jerusalem, considerada pels israelians com a ciutat indivisible, però a la qual els israelians no semblen disposats a renunciar?

Shlomo Ben-Ami (1997:81 i 85) vaticina que encara que Netanyahu i Arafat facin un esforç de bona voluntat, és pràcticament impossible arribar a l'any 2000 amb un acord permanent sobre la qüestió palestina. Assentaments, refugiats, fronteres, estatut polític de l'entitat palestina i Jerusalem són assignatures pendents suficients per dinamitar el procés de pau. Només un gran coratge polític i un sentit fins avui absent de lideratge i visió podran corregir aquest trist pronòstic.

ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ EN EL CONFLICTE

Els diaris d'informació general són els productors de l'actualitat política, social i econòmica, tant a nivell nacional com internacional. El lector, des de la distància, aconsegueix un cert coneixement de la realitat mitjançant els textos que llegeix a la premsa, les imatges que veu per televisió i els comentaris que sent per ràdio -però que no són la realitat, sinó una representació de la realitat, una realitat mediatitzada.

L'anàlisi de la informació i l'opinió en tres episodis concrets del conflicte àrabo-israelià com són el magnicidi d'Isaac Rabin, els atemptats d'Hamàs a Tel Aviv i Jerusalem, l'atemptat israelià contra el líder d'aquest moviment extremista i les eleccions legislatives a Israel, ens porta a veure les mancances dels mitjans de comunicació a l'hora de transmetre les informacions.

Els diaris d'informació general no inclouen en les seves anàlisis la importància geoestratègica de la zona, personalitzen en excés el conflicte, no citen fonts palestines, expliquen de manera superficial el pla de pau i utilitzen el terme 'terrorisme' de forma esbiaixada.

El magnicidi d'Isaac Rabin. personalització del conflicte.

La primera crítica que s'ha de fer als mitjans en la cobertura de l'assassinat d'Isaac Rabin és l'excessiva tendència a personalitzar el procés de pau en aquesta figura i l'oblit que la pau que va deixar era injusta. Els diaris no van aprofitar el magnicidi per repassar els punts febles dels acords de pau.

Sovint els mitjans de comunicació defineixen els conflictes entre estats com si es tractessin de confrontacions entre uns líders que prenen decisions en nom dels col·lectius als quals representen, i no tenen en compte els grups o poblacions implicats. En el cas concret del procés de pau Brabo-israelià, la descripció dels esdeveniments s'ha limitat a la descripció de les relacions en el triangle format entre Isaac Rabin, Simon Peres i Iàsser Arafat. Segons Hèctor Borrat (1989: 125-126), els grans protagonistes de la història, com Isaac Rabin, són personatges ineludibles per a la descripció i explicació dels processos polítics i històrics perquè:

"Per al productor de relats, és més fàcil descriure individus ja coneguts que grups i col·lectivitats: és molt més senzill narrar i qualificar comportaments d'uns pocs actors individuals amb rang de líders famosos que processos històrics també protagonitzats per actors individuals de menor o cap fama i per actors col·lectius de composició heterogènia. És més fàcil imaginar i assignar motius a personatges ja coneguts i teatralitzar les seves accions, que ampliar l'elenc amb molts altres actors, individuals i col·lectius, indagar les articulacions estructurals del conflicte, resituar els actors en el sistema, fer història i prospectiva. I per al consumidor de textos és molt més 'interessant', 'entretinguda', 'excitant' aquesta anècdota d'un conflicte entre líders famosos que l'anàlisi d'elencs més amplis (i amb molts actors públicament desconeguts) i de les estructures del conflicte (freqüentment opaques) i els seus contextos polítics, culturals, econòmics, socials".

L'excessiva personalització del procés de pau en la figura d'Isaac Rabin és una constant en *El Periódico*. El dia 6-11-95 titulava amb un gran cos de lletra: "**Entierro de Rabin, no del plan de paz**" i en cap moment aprofundia en la figura de Rabin, sinó en la preocupació pel relleu de Rabin

en el procés de pau. L'editorial del dia 6 de novembre d'*El Periódico* comença: **“¿Hasta qué punto ha dañado Igal Amir, el asesino de Isaac Rabin, el difícil proceso de paz en Oriente Próximo?...El principal problema práctico que ofrece la nueva situación es definir quién asume a partir de ahora dentro de Israel el liderazgo del proceso de paz”**. L'editorial, fins i tot, qualifica Peres, el seu successor, d'"**hombre puente**" perquè **"sea con él o sea con otro, el proceso de paz necesita un impulsor aceptado por una amplia mayoría de la población judía"**. *El Periódico* no dubta de la continuació del procés de pau sinó qui el dirigirà.

El bibgraf d'Isaac Rabin, Doron Arazi (1996:185), qüestiona aquesta identificació del procés de pau amb la figura de Rabin, **"donat que el primer ministre d'Israel va tenir una mínima participació en aquest procés"**, i assegura que l'actitud de Rabin davant el procés de pau **"inicialment no era cosa seva, perquè tot el procés li havia estat imposat per Peres i l'havia acceptat només per manca d'alternatives. No havia amagat els seus dubtes i el seu malestar...que van resorgir amb força després de cada atemptat terrorista"**.

Aquesta excessiva personalització del conflicte torna a aparèixer en el tractament de la informació sobre les eleccions legislatives.

Rabin, guerriller i pacifista

El Periódico omet el passat guerriller-militar d'Isaac Rabin en el conjunt de la informació, encara que a l'editorial del dia 5 de novembre llegim la peça més dura contra Rabin. Excepte aquest duríssim editorial, *El Periódico* no torna a esmentar el seu passat guerriller i només parla del seu llegat de pau. Amb el títol **"La violencia acaba con un guerrero"**, l'editorial esmentat diu: **"Ha sido paradójicamente en una manifestación de apoyo a su política de paz celebrada en el centro de Tel Aviv donde Isaac Rabin se ha encontrado con algo que él conocía bien: la violencia"**. El text defineix l'assassí de Rabin com **"un joven muy parecido a él mismo cuando tenía su edad"** i descriu el paper del llavors primer ministre: **"con mano de hierro administraba en estos momentos la conveniencia política de transigir y la preocupación personal de no aflojar, cediendo en el espinoso tema de la devolución de los territorios conquistados y apretando en la adopción de todas las precauciones posibles para conservar la fortaleza interna y el peso internacional del Estado de Israel"**. L'editorial té un final dur: **"la sangre derramada por él mismo en sus años de intransigencia queda cubierta con la propia, vertida ahora en la defensa de una convivencia difícil pero posible entre judíos y palestinos que es, también, la única baza viable que tiene esa explosiva zona del mundo para llegar a ser normal de cara al futuro"**.

El Mundo dibuixa la figura de Rabin en la dualitat guerriller-pacifista i titula l'editorial del dia 6 de novembre amb el títol **"El legado pacificador del general Rabin"** i defineix Rabin com **"el militar victorioso de la guerra de los Seis Días, sabía que algún día tendría que devolver los territorios ocupados a sus legítimos dueños. Creía en la paz y pensaba que las conquistas de Israel no podían ser otra cosa que una baza para la reconciliación"**.

El País destaca continuament la dualitat d'Isaac Rabin com a guerriller-pacifista. L'editorial del dia 6 de novembre té com a títol **"El general de la paz"** i destaca que és **"un hombre que nadie, ni amigos ni enemigos -que de ambos tuvo muchos- duda en calificar de extraordinario y que sin**

duda pasará a la gran historia de este siglo, acabe como acabe la empresa de paz entre judíos y palestinos por él emprendida". De Rabin también podemos leer: "Rabin, el soldado de la guerra antes y de la paz ahora" o "Rabin fue un hombre duro que mató, ordenó matar y pudo morir centenares de veces en los campos de batalla". El corresponsal, Juan Carlos Gumucio, escribió el día 6-11-95 a la página 3 de *El País*: "Como Isaac Rabin ganó primero fama y gloria como soldado en las campañas contra los árabes, ayer no era del todo extraño que sus adversarios vencidos y los aliados ideológicos de éstos hallaran en su muerte una buena excusa para desempolvar aquel viejo adagio de 'quien a hierro mata, a hierro muere'. Críticos árabes de su otoñal conversión al pacifismo se encargaron de recordar la conducta del líder desaparecido en el pasado y de la inflexibilidad no muy distante que le llevó a promover la política de 'fuertes golpes y huesos rotos' durante el alzamiento palestino en los territorios ocupados". (*El País*, 6-11-95)

El subdirector encargado de relaciones internacionales de *El País*, Miguel Ángel Bastenier, escribió un otro ataque durísimo contra Rabin y personifica excesivamente el proceso de paz en la persona de Rabin: **"La virtud de Rabin era la de que su repugnancia a hacer la paz resultaba tan evidente que hasta uno está tentado de creer que tenía que haber algo de táctico en ella...Por esa razón, cuando Rabin, el soldado inmovible, armado como nadie para defender la seguridad del país, aquel bajo cuyas órdenes habían muerto más palestinos que con ningún otro líder de Israel, llegaba a la conclusión de que era hora de la paz, legitimaba con ello toda aparente audacia...Rabin tenía unas creencias que tranquilizaban a la masa pública israelí: los palestinos no le gustaban; habría resuelto el problema por las guerras si hubiera sido posible; la sutileza de la componenda no parecía hecha por él...pero también había adquirido alguna idea: la de que una cierta paz era no sólo inevitable, sino beneficiosa para Israel. Y, puestos a ello, lo mejor era administrar ese proceso de paz, que aquella respondiera, más que a los designios del bien universal, a los intereses del país. Rabin era, por tanto, estrategia como le corresponde a un militar"** (*El País*, 6-11-95).

El tractament de la violència

Abans d'abordar el tractament de la informació sobre la violència ens sembla convenient abordar una discussió sobre el terme 'terrorisme'. Definir el terme 'terrorisme' és, sens dubte, una tasca difícil. Per a la premsa, en general, terrorisme és qualsevol acte de violència dut a terme per individus contraris al govern d'un país, ciutat, etc, que és considerat legítim per al pensament dominant o, si més no, per qui parla o escriu, tal com exemplifica el reputat periodista de *The Independent* Robert Fisk:

“Enlloc com als Estats Units el terme ‘terrorista’ és tan usual. Efectivament, en les informacions nordamericanes el terme ‘terrorista’ és la paraula més habitual per parlar d’aquells que ‘no estan amb nosaltres’. Per ‘nosaltres’ vull dir tots els aliats dels Estats Units” (Fisk, 1995:145-6).

Encara que des d'una altra perspectiva, el professor Miquel Rodrigo hi afegeix:

“El que caracteritza el terrorisme és el fet de ser un acte de violència política. És, segurament, una de les formes més espectaculars de delinqüència política. Es tracta d'una perversió del polític. Aquesta és la seva essència” (Rodrigo, 1991: 28).

Per a Fisk, el terme terrorisme:

“...redueix la necessitat de donar explicacions. Ens evita investigar les raons que s'amaguen rera aquests fets espantosos. Si algú volgués explicar la causa palestina, això implicaria una discussió sobre els milions de refugiats i sobre l'apropiació de les terres dels palestins” (Fisk, 1995:145).

Encara que hi ha molta bibliografia sobre el tema, el cert és que no hi ha una definició clara i unívoca sobre terrorisme. Segons Néstor Scipioni (1983: 17 i 18) l'ús de la violència per resoldre problemes polítics és inherent al naixement de la civilització. Per aquest autor el terrorisme té dues cares:

“A la violència dels Estats, que es tradueix, en els casos més dramàtics, en enfrontaments bèl·lics mundials on els morts es comptabilitzen per milions (...) Una altra part de la violència resta a les tenebres (...) és la violència contra els Estats. Totes les formes d'aquest fenomen sovint es barregen en una amorfa categoria anomenada terrorisme, que s'utilitza d'acord amb estrictes necessitats polítiques”.

El terrorisme té sempre una dimensió comunicativa, és a dir, que sempre és notícia. Tot i que no tots els actes terroristes tenen el mateix tractament informatiu sempre hi ha unes característiques comunes que els fan aparèixer a la premsa: tot acte terrorista representa un trencament de la vida quotidiana, és un fet puntual (es produeix amb gran rapidesa) i, com apunta Rodrigo (1991:34), **“l'esdeveniment terrorista és centrípede (...) És a dir, s'adreça principalment contra els elements centrals d'un sistema polític: personalitats polítiques, forces de seguretat, exèrcit, etcètera”**.

El tractament periodístic d'aquest fenomen varia, també, segons la política comunicativa de cada país. Fins i tot hi ha diferències entre diaris d'un mateix país segons la seva política editorial.

També varia el tractament en funció del tipus d'acte terrorista, qui sigui la víctima, qui el dugui a terme, etc. En el cas del conflicte àrabo-israelià, és clara la diferenciació que fan els diaris consultats segons si parlen d'Israel o Palestina. Com diu Fisk (1995), quan un jueu fa un atemptat o mata algú, aleshores, és un 'desequilibrat', però si es tracta d'un palestí que mata algú, aleshores és un 'terrorista', encara que es tracti d'un adolescent llençant pedres.

La violència de l'Estat no apareix mai a la premsa com a terrorisme si no que **“es parla, per exemple, d'abús de força. Els terroristes, evidentment, mai no es reconeixen com a tals”**. (Rodrigo 1991: 87). Segons Scipioni (1983: 26), **“quan un governant és responsable de segrestos, atemptats, assassinats, etc, se'l qualifica de repressor, autòcrata o dictador, però no de terrorista. Tot i així, hi ha múltiples exemples que ens mostren que aquestes accions són executades clandestinament i al marge de les lleis”**. Tenim un exemple molt clar d'això en l'assassinat de l'activista de Hamàs Yehia Ayash a mans del *Sinn Beth* (serveis secrets israelians) el 5 de gener de 1996.

Objectius

Segons Rodrigo (1991:54), un dels principals problemes en tractar informacions sobre terrorisme és que, en la majoria dels casos, els mitjans de comunicació no analitzen els fets sinó que es limiten a descriure i a condemnar els actes i, amb freqüència, les valoracions s'introdueixen a través de les fonts que apareixen en la notícia. Altres vegades el que es fa és una deformació de la realitat exagerant algunes dades o treient importància a d'altres. En les informacions sobre terrorisme normalment es donen tot tipus de detalls i es descriuen els fets molt acuradament, el que fa que el lector tingui la sensació que té tota la informació sobre el tema, però sovint no és així. També, habitualment es destaca la part emotiva dels fets perquè el lector s'identifiqui amb les víctimes (reals o potencials): **“els esdeveniments terroristes poden ser descrits posant molt d'èmfasi en l'aspecte emotiu. D'aquesta manera, mitjançant invocacions emotives es canalitzen judicis sobre els fets”** (Rodrigo 1991:54).

Tant *El País* com *El Periódico* descriuen els atemptats de Hamàs del 25 de febrer i del 5 de març de 1996, i l'atemptat del jueu Baruch Goldstein a la mesquita dels patriarques a Hebron just dos anys abans, ressaltant l'aspecte emotiu i donant tot tipus de detalls esfereïdors: **“Tal fue el poder de la explosión que expulsó piezas metálicas y restos humanos en un radio de 60 metros (...) Hemos hallado un pie aplastado contra una pared, pedazos de carne y cuero cabelludo”, dijo un rabino que, con pinzas y una bolsa de plástico, oraba y sollozaba en su penosa búsqueda de restos humanos”**. (*El País*, 5-3-1996). **“Durante varias horas, el ritmo de evacuación fue desesperante, ya que no había suficientes vehículos para transportar al gran número de heridos”**. (*El Periódico*, 26-2-1994).

En el cas del conflicte Israel-Palestina, els mitjans de comunicació en general i els diaris concretament tracten de manera desigual la violència segons si aquesta prové de l'Estat israelià o de Palestina. Els diaris tenen una visió maniquea de la realitat i divideixen els protagonistes del conflicte en bons i dolents. Els palestins sempre són tractats com a terroristes, com a fanàtics religiosos, com 'els dolents', en canvi, els israelians són els bons. Fisk (1995: 143) escriu respecte al cos de corresponals occidentals a Jerusalem, especialment els estatunidencs:

“Habiendo habituado a sus lectores, a sus espectadores, a un régimen de 'terroristas' árabes, muchos periodistas occidentales tienen problemas graves para aplicar ese término peyorativo a los israelíes, desde siempre considerados

los ‘buenos’ (*good guys*) en el conflicto de Oriente Medio”.

En tota la premsa occidental trobem que els atacs de palestins contra israelians són tractats com atemptats terroristes, mentre que els atacs d’israelians a palestins sempre es presenten com a actes aïllats d’algun boig o com a accions plenament justificades, com és el cas de l’assassinat de l’activista de Hamás Yehia Ayash.

Per part dels mitjans de comunicació hi ha una tendència a confondre i barrejar els conceptes de terrorisme, fonamentalisme i religió. La premsa, i en general tots els mitjans de comunicació, no expliquen prou sovint les veritables causes del terrorisme palestí. Es presenta com si fos una qüestió de fanatisme religiós. Un article de *El País* explica quin és el perfil de l’activista suïcida i com és entrenat: **“Suele ser un fanático sin instrucción, incluso analfabeto, pero también puede tratarse de un estudiante (...) los aprendices de terrorista reciben entrenamiento militar al tiempo que sufren un lavado de cerebro a golpes de prédicas inflamadas que exaltan el martirio. Al aspirante a kamikaze se le promete la más hermosa de las muertes, la que le llevará ‘a la derecha de Alá’ en un paraíso donde ‘el puro amante’ podrá gozar de 72 vírgenes huríes”.** (*El País*, 7-3-1996).

Una explicació d’aquest desequilibri informatiu es troba en el fet que els mitjans de comunicació no descriuen la realitat ‘tal com és’ sinó que la interpreten i reconstrueixen per tal de crear un discurs versemblant, el qual no és garantia de veracitat: **“...el que fa el periodista és interpretar la realitat a partir d’unes limitacions personals i professionals. Les limitacions personals estan establertes pels seus coneixements i per la seva ideologia. Les limitacions professionals fan referència al mitjà de comunicació per al qual treballa (...) Els interessos financers, polítics i publicitaris exerceixen un inesquivable control sobre la producció informativa. Tot i que això no desqualifica en absolut el treball periodístic”** (Rodrigo 1991:46).

Tractament de la premsa

“L’assassí era descrit per les agències de premsa com ‘un home armat’ i no com un ‘terrorista’, per la qual cosa ja sabíem que es tractava d’un israelià”. Així es refereix Robert Fisk (1995:143) a Baruch Goldstein, el colon jueu autor de la matança de palestins a la mesquita dels profetes d’Hebron el 25 de febrer de 1994. En totes les notícies publicades a *El País* i *El Periódico* sobre aquest atemptat no apareix enlloc la paraula terrorista per qualificar l’assassí, això com tampoc es diu que es tracti d’un acte terrorista. S’utilitzen expressions com **“extremistas judíos”, “nacionalistas judíos”, “espontáneo criminal”** o **“vand_lico colono”** entre d’altres, però ni un sol cop es qualifica Baruch Goldstein de terrorista: **“Varios palestinos dijeron que la matanza fue obra de más de un asesino, pero Rabin la describió como ‘el acto descabellado de un sólo lunático”.** (*El País*, 26-2-1994).

La premsa intenta deixar clar que aquesta mena de fets no passen sovint a Israel, que es tracta de l’actuació aïllada d’un boig. Per tal de reforçar aquesta tesi s’expliquen constantment les circumstàncies personals i socials que envoltaven Goldstein, així com la seva biografia: **“Es imprescindible atender a los antecedentes de Goldstein, a su educación y, sobre todo, al clima social y político que ha respirado desde hace quince años en el asentamiento de Kiryat Arba”.** (*El País*, 27-2-1994).

La premsa intenta justificar la matança, busca alguna explicació que deixi els lectors satisfets i

els faci pensar que en aquest clima era impossible que això no passés: **“Los expertos en criminología consideran que el autor de una carnicería puede ser presa de una locura asesina transitoria, incluso cuando la matanza es premeditada y ejecutada con absoluta frialdad”**. (*El País*, 27-2-1994).

La matança no és presentada com un acte de violència gratuïta a diferència dels actes violents dels palestins, sinó com la conseqüència lògica i predible de la situació social, política i personal que vivia Goldstein. Aquest és descrit per la premsa com un immigrant nord-americà, metge, molt religiós i racista, seguidor d'un moviment jueu racista anomenat Kach: **“...a decir de sus amigos, fue su contacto con las víctimas de la violencia árabe lo que radicalizó aún más sus sentimientos racistas”** (*El País*, 26-2-1994).

Molt diferent és el tractament que reben els palestins suïcides autors de les matances d'israelians a Jerusalem i Askalon el 25 de febrer del 1996, i a Jerusalem el 3 de març del mateix any. En aquest cas, els dos diaris estudiats no tenen cap mena de dubte en qualificar els autors: **“Un terrorista suicida palestino mató ayer a 19 civiles en un ataque...”**. (*El País*, 4-3-1996).

En aquest cas no hi ha lloc per explicacions de tipus 'contextual', no es descriuen circumstàncies socials que envolten els joves que s'ofereixen per a suïcidar-se en aquests atemptats, no es justifiquen els seus actes ni es busquen raons científiques a la seva conducta. Són palestins i són terroristes:

“Terroristas, terroristas, terroristas, esa corrosiva palabra se deslizaba sobre tantos escritos referidos a Oriente Medio... siempre aplicada a los palestinos”
(Fisk 1995: 143).

Si posem en una balança els motius que tenen Baruch Goldstein i els joves palestins suïcides per assassinar civils indiscriminadament, segurament la balança s'inclinaria del costat palestí (encara que cap matança té justificació) Però, tal com afirma Rodrigo (1991), els mitjans de comunicació es limiten a descriure els fets i no els analitzen en profunditat. Quan la premsa occidental parla de terrorisme a Orient sempre es relaciona amb l'islamisme, amb la religió i s'obliden les veritables causes d'aquests moviments. Muhammad Abid Al-Jabiri critica:

“...uno no puede dejar de extrañarse ante el hecho de que la información occidental clasifique los actos de resistencia palestina contra la ocupación, por parte de Israel, de Cisjordania y la Franja de Gaza como acciones terroristas, mientras que las plumas europeas glorifican los actos de resistencia contra el nazismo y el fascismo en Francia, Inglaterra, y otros lugares...”.

La violència palestina i la israeliana haurien de rebre el mateix tractament mediàtic perquè responen a uns trets similars: a) en tots dos casos es tracta d'una matança indiscriminada contra la població civil; b) ambdós perserqueixen el trencament del procés de pau; i c) tots dos estan pensats, premeditats i preparats fredament, no són espontanis com ens volen fer creure en el cas de Baruch Goldstein. Si acceptem aquestes semblances, aleshores coincidirem a definir de la mateixa manera tant la matança d'Hebron com les de Jerusalem i Askalon: o bé les qualifiquem d'actes terroristes o bé de matances o massacres indiscriminades. Si els palestins suïcides són terroristes, també ho ha de ser, per força, Baruch Goldstein.

Però *El País* i *El Periódico*, i en general la premsa occidental, no tracten de la mateixa manera

els actes violents d'israelians i palestins: els palestins són sempre terroristes i els israelians, bojos o elements aïllats. En aquest sentit, és aplicable la crítica de Fisk (1995:149):

“...llamemos a un terrorista ‘terrorista’ cualquiera que sea su nacionalidad. O mejor, dejemos de lado esa palabra y, en beneficio de nuestros lectores estadounidenses, británicos, franceses, cristianos o musulmanes, israelíes o sirios o palestinos, volvamos al viejo *adagio* periodístico: ‘Digamos las cosas tal como son’”.

Les fonts

Les fonts citades en les notícies analitzades són abundants però poc variades. En general, es seu ús és desequilibrat. Els corresponsals utilitzen majoritàriament fonts governamentals israelianes, i de manera molt escassa fonts palestines: **“Se ha tomado una decisión sobre detenciones administrativas y sobre la necesidad de desarmar a los colonos extremistas, especialmente de Kiryat Arba y de Hebr_n’, declaró al final de la sesión de urgencia del Gabinete el ministro de Medio Ambiente, Yosi Arid”** (*El País*, 28-2-1994).

Com a conseqüència, els periodistes no contrasten prou les informacions d'Israel i Palestina i les notícies que es publiquen a la premsa occidental sovint es basen en un únic punt de vista: l'israelià. De tant en tant, també apareixen declaracions de l'Administració: **“El presidente Bill Clinton reiteró que los atentados son ‘actos desesperados y fan_ticos para matar no sólo a inocentes, sino a las perspectivas crecientes de paz’”.** (*El País*, 6-3-1996).

Les fonts palestines estan pràcticament absents i, quan apareixen, les seves aportacions no són mai cabdals per a la informació. Esporàdicament apareixen cites d'Arafat o d'algun ministre palestí. Fins i tot hi ha una petita entrevista (*El País*, 6-3-1996) a Nabil Shaat, ministre palestí de planificació, però el més habitual és que no apareguin fonts palestines o bé ho facin sota la denominació de **“fuentes palestinas”** o **“un joven palestino”**.

Héctor Borrat (1989:59) constata aquest desequilibri en l'ús de les fonts:

“El periódico tiende a excluir a aquellas fuentes de la oposición no-parlamentaria que utilizan medios violentos para el logro de sus objetivos y/o bregan por el cambio de sistema. Sobre las fuentes incluidas establece una jerarquización que, en general, privilegia al gobernante, al jefe de partido, al líder.” En el nostre cas el privilegiat és el govern israelià.

El País i *El Periódico* també podrien utilitzar altres mitjans de comunicació com a fonts d'informació, però en les notícies estudiades només apareixen com a fonts el diari francès *Le Monde* -l'entrevista al ministre de planificació palestí està extreta d'aquest diari- i Ràdio Israel. No apareix cap mitjà de comunicació palestí o àrab:

“...toda interpretación de los hechos noticiables queda formulada desde la perspectiva de los países y los medios más poderosos dentro del ámbito occidental, con exclusión casi permanente de la perspectiva de los medios implantados en los países periféricos y en los países del Este” (Borrat, 1989:69).

La conseqüència de tot això és que es redueix sensiblement la possibilitat de confrontar

informacions amb el consegüent empobriment del producte periodístic.

Hi ha una sèrie d'estereotips que la premsa occidental contribueix a mantenir, quan la seva missió hauria de ser contribuir a eliminar-los. Els mitjans de comunicació haurien de donar una visió més crítica del conflicte contribuint a dissociar palestins i terrorisme. Malauradament, aquesta imatge es reproduïx a la majoria de mitjans de comunicació occidentals.

D'altra banda, les informacions sobre el conflicte àrabo-israelià que arriben al món occidental no estan prou contrastades. La solució a tot això es troba en els mateixos mitjans de comunicació i hauria de passar per un canvi en la producció informativa, tal com proposa Rodrigo (1991: 45 i 46):

“Quizás debería plantearse, con un punto de vista más amplio, ir cambiando la lógica productiva de los medios de información. Es decir, se trataría de hacer un periodismo interpretativo y explicativo, comprometido con la realidad social desde una perspectiva abierta a distintas concepciones ideológicas y culturales”.

Els mitjans de comunicació haurien d'aprofundir més en l'anàlisi de les causes de la violència tant palestina com israeliana i no recórrer als estereotips.

ELECCIONS A ISRAEL

El dia 29 de maig de 1996 van tenir lloc les que, per diversos motius, han esdevingut les eleccions més importants a l'estat d'Israel. D'una banda, per primer cop des de l'existència d'Israel, ara fa 49 anys, els ciutadans israelians van elegir per sufragi directe el seu primer ministre. D'altra banda, la situació del procés de pau amb els palestins així com les onades d'atemptats de Hamàs van convertir els comicis en una confrontació a les urnes entre el partit laborista, que era al govern, i el conservador Likud. Els punts centrals dels respectius programes electorals eren, pel que fa al partit laborista, la continuïtat del procés de pau i, pel que fa al Likud, la seguretat del poble israelià davant els atemptats d'Hamàs.

Si les eleccions van tenir una repercussió important entre la població israeliana, també van ser de gran importància per a la comunitat internacional. Aquesta zona d'Orient Mitjà és especialment atractiva per a Occident degut a l'explotació petroliera que s'hi duu a terme, però a més, el procés de pau entre israelians i palestins, materialitzat en els acords d'Oslo, va estar en gran mesura potenciat pels Estats Units. Aquests fets feien que el canvi de poder en el govern israelià es convertís en un fet trascendental per països dins i fora de l'àrea geogràfica de l'Orient Mitjà.

En el cas dels Estats Units, la implicació de l'administració nord-americana en el procés de pau àrabo-israelià està condicionada no només pels interessos econòmics en la regió, sinó en gran mesura per la pressió que exerceix la comunitat jueva nordamericana en el govern dels EEUU. Pel que fa als països veïns, hi ha vincles amb el procés per diversos motius: Síria pels interessos militars a causa de l'ocupació dels Alts del Golan, Jordània pel veïnatge polític i econòmic i pel conjunt de treballadors palestins que han immigrat i que es troben en països perifèrics, etc.

El procés electoral de maig de 1996 es va polaritzar en les dues figures dels dos partits més importants del país: Simon Peres i Benjamin Netanyahu. Tota la transcendència dels comicis va

girar al voltant d'aquests dos polítics i de les seves possibles accions en la política interior i exterior d'Israel. Els mitjans de comunicació van contribuir a la polarització dels comicis i gràcies a l'alt nivell de coneixement de la zona, per la seva importància geoestratègica, van poder analitzar en detall els motius de la desfeta electoral de Simon Peres.

L'escàs marge de la victòria electoral del Likud va fer necessari analitzar en detall quins sectors de la població israeliana havien estat decisius a l'hora de fer vencedor Benjamin Netanyahu. Malgrat la personalització en el tractament informatiu d'aquestes eleccions, els mitjans van donar molta informació sobre tots els grups socials i sobre les seves intencions de vot, com ara els immigrants russos i els jueus ortodoxos. Una mostra d'aquestes informacions són alguns dels titulars d'aquells dies: **“El voto árabe israelí apuesta por Peres”** (*La Vanguardia*, 22-5-1996), **“Los ultraortodoxos apuestan por Netanyahu”** (*La Vanguardia*, 24-5-1996), **“Bibi y los rabinos”** (*El País*, 9-6-1996) o **“El voto dividido de los inmigrantes soviéticos en Israel”** (*El País*, 22-5-1996).

Malgrat això, el fenomen de la personalització, que ja s'ha esmentat en la cobertura al voltant de l'assassinat d'Isaac Rabin, es repeteix en la figura d'aquests dos líders polítics. La importància dels comicis va propiciar que els mitjans de comunicació personalitzessin la major part de la informació que publicaven en la figura dels dos màxims rivals, lloant les accions del qui consideraven que havia de ser el guanyador:

“El primer ministro Peres quiere concluir en la próxima legislatura el trabajo iniciado con Rabin. En Israel, Cisjordania y Gaza el dúo Rabin-Peres dejó huellas que parecen irreversibles, a pesar de las amenazas existentes: hasta su rival conservador Benjamin Netanyahu las considera un hecho consumado. Cuatro años después de la ascensión de Isaac Rabin al poder, la historia de Oriente Medio ya no sólo se escribe con armas y con explosivos” (*La Vanguardia*, 26-5-1996).

La premsa espanyola en general va utilitzar la imatge dels dos polítics per alinear-se amb una de les dues opcions. Majoritàriament, els diaris van optar per continuar la línia occidental, donant el seu suport a Peres, sobretot per la seva experiència política:

“Objetivamente, el historial de Peres es el de un ‘peso pesado’ y el de su rival conservador Benjamin Netanyahu, 26 años más joven, el de un ‘peso pluma’. Sin embargo, el viejo político no logra tener más que una mínima ventaja sobre Netanyahu, según los sondeos” (*La Vanguardia*, 28-5-1996).

Els mitjans, però, no només parlen del passat polític de Peres sinó que també analitzen altres figures dels partits:

“...la victoria del reflejo conservador encarnado por Netanyahu supondría un serio peligro para el proceso de paz. Y no sólo por las ideas del candidato del Likud, sino también por las de muchos de sus compañeros de viaje como el *halcón* Ariel Sharon y tantos rabinos nacionalistas y ultraortodoxos” (*El País*, editorial, 26-5-1996).

La informació apareguda a la premsa espanyola sobre els comicis israelians estava polaritzada de manera exagerada en els dos partits candidats a guanyar les eleccions:

“El pueblo israelí se encuentra en una encrucijada, obligado a elegir entre una política de apertura, diálogo y concesiones que no puede garantizar al ciento por ciento la seguridad, o un regreso al numantinismo, que tampoco puede hacerlo. El miércoles tendrá que tomar una decisión histórica” (*El País*, editorial, 26-5-1996).

Es produeix una absència de crítica de la veritable similitud d'idees entre el Likud i el partit laborista. Cal remetre'ns als mitjans de comunicació àrabs per comprovar que les premisses electorals d'ambdós candidats, en realitat, no són tan diferents:

“Si els dos homes difereixen en els seus mètodes, les seves metes són les mateixes: confirmar la presència d'Israel com a estat fort i amb poder ocupador. És per això que nosaltres analitzem el que s'acaba de produir com un simple joc de rol, el canvi d'un vell cavall fatigat per un altre que podrà conduir la màquina de l'expansionisme i les colonitzacions amb la rapidesa que vulgui” (*Le Courier International*, extret del diari *Al Quds-al-Arabi*, 12-6-1996).

La premsa anuncia la probable pèrdua de Peres, com a conseqüència de l'onada d'atemptats dels radicals palestins:

“Si no fuera por el dolor y la angustia provocada por la última oleada de atentados de Hamàs, no cabría la menor duda respecto al triunfo de Peres. Pero Netanyahu, más conocido como *Bibi*, una hombre más joven, fogoso y carismático que Peres, está sabiendo explotar esos elementos para estrechar la diferencia” (*El País*, editorial, 26-5-1996).

Un cop es va confirmar la victòria a les urnes del líder del Likud, Benjamin Netanyahu, la premsa espanyola va atribuir-la als atemptats perpetrats per Hamàs, que havien tingut lloc durant els mesos de febrer i març:

“Pero si Peres llevaba esos días una ventaja de popularidad de 25 puntos sobre el Likud, ésta se evaporó con la cadena de atentados suicidas cometidos por extremistas palestinos en febrero y marzo pasados. El Likud aprovechó esas matanzas para acusar a Peres de debilidad frente al terrorismo islámico. Los bombazos salpicaron de sangre a Israel y le devolvieron, magnificada, la sensación de inseguridad pero no lograron descabezar la fe de Peres en el proceso de paz. A los que pedían el retorno a las armas, les dijo que el futuro de Oriente Próximo ya no depende de los ejércitos, sino que está en manos de la diplomacia y la economía” (*El País*, 30-5-1996).

Els mitjans no van tenir en compte que aquesta onada d'atemptats és la conseqüència lògica i anunciada de l'assassinat de l'activista d'Hamàs, Yehia Ayash, en mans del *Sinn Beth* (serveis secrets israelians). En el seu moment, els diaris es van manifestar neutrals davant d'aquest assassinat o el van justificar, sense analitzar quines podrien ser-ne les conseqüències per a la població civil israeliana. En canvi, en el moment en què es van produir els atemptats d'Hamàs en resposta a l'assassinat d'Ayash, la premsa espanyola els condemnà i més endavant els va interpretar com la causa de la pèrdua del poder per part del partit laborista:

“La opinión pública israelí, según una encuesta difundida ayer por el diario *Lediot Ajronot*, respalda abiertamente la muerte del líder de Hamàs Yedie Ayash, apodado *El Ingeniero*, por su habilidad en la fabricación de bombas. El 87% de los encuestados apoyó el asesinato, un 11% lo consideró incorrecto y un 2% no se pronunció” (*El País*, 9-1-1996).

BIBLIOGRAFIA

- Aguirre, Mariano: "Peligra la estrategia de EEUU", *El Mundo*, 9 de juny de 1996.
- Arazi, Doron (1996): *Yitzhak Rabin. Héroe de la guerra y de la paz*, Barcelona: Editorial Herder.
- Awad, Samir y Awartani, Hisham (1996): "Obstáculos en el proceso de paz", *Política Exterior*, Nº 48, 1995/1996, p. 57
- Awartani, Hisham (1996): "¿Hay paz al final del 'túnel'?", *Política Exterior*, nº 154, Noviembre/deseembre 1996, pp 13-14
- Balta, Paul: "Israel-OLP: ¿Y mañana?", *El País* (Temas de nuestra época), 16 de setembre de 1993, p. 8.
- Ben-ami, Shlomo: "La era Netanyahu y el proceso de paz", *Política Exterior*, nº 155. Gener/Febrer 1997, pp 81 i 85
- Borrat, Héctor (1989): *El Periódico, actor político*, Barcelona: Ed. Gustavo Gili.
- Fisk, Robert (1995): "Como distinguir un 'terrorista' de un 'desequilibrado'", a *Ser periodista en el Mediterráneo*.
- Honig-Parnas, Tikva (1996): "L'engrenage de la violence", *Revista Inprecor* Nº 401, Abril 1996, pp 3-4
- Martínez Carreras (1992): *El mundo árabe e Israel. El Próximo Oriente en el siglo XX*, Madrid: Istmo.
- Muhammad Abid Al-Jabiri: "La imagen del Islam en los medios de comunicación occidentales", a *El Mundo árabe y su imagen en los medios*.
- Oz, Amos: "Limpiar de campos de minas el corazón", *El País*, 10 de setembre de 1993, p. 11.
- Peres, Simon (1993): *Oriente Medio, Año Cero*. Barcelona: Editorial Grijalbo
- Peres, Simon: entrevista de Sol Alameda a *El País Semanal*, 5 de setembre de 1993, Nº 133.
- Pfaff, William: "El gran error de Netanyahu". *El País*, 28 de setembre de 1996, p. 11
- Pundak, Rond: *El Mundo*, 6 d'octubre de 1996, p. 26
- Regan, Geoffrey (1992): *Israel y los árabes*, Akal/Cambridge, Historia del mundo para jóvenes.
- Rodrigo, Miquel (1991): *Los medios de comunicación ante el terrorismo*. Barcelona: Icaria. Editorial, S.A.
- Said, Edward: "La disciplina del detalle", *El País*, 30 de deseembre de 1993, p. 4
- Said, E.: "El pacto de la OLP", *El País* (Temas de nuestra Época), 16 de setembre de 1993, p. 5
- Scipioni, Néstor (1983): *Las dos caras del terrorismo*. Barcelona: Colección Testimonios del exilio. Círculo de Estudios Latinoamericanos.

BREU CRONOLOGIA

1895. T. Herzl publica "El Estado judío"
1897. Reunió a Basilea del Primer Congrés Mundial Sionista: creació de l'Organització Sionista Mundial. La idea religiosa jueva del retorn a la Terra Promesa es transforma en un moviment polític nacionalista: el sionisme i la seva idea de creació d'un Estat jueu a Palestina.
1914. Després de cinc segles de domini a la zona, l'Imperi Otomà cau derrotat a la I Guerra Mundial. França i Gran Bretanya es transformen en les potències colonials a l'Orient Mitjà.
1917. Declaració Balfour. El moviment sionista obté el suport britànic que tenia el protectorat sobre el territori palestí.
1947. El 29 de novembre de 1947 l'Assamblea General de l'ONU vota en favor de la partició de Palestina en dos estats, un àrab i un altre jueu. Els àrabs rebutgen la decisió.
1948. Finalització del mandat britànic i proclamació de l'Estat d'Israel
1949. Primera guerra àrabo-israelí. Israel ocupa la major part de Palestina, però queda fora la part central, Cisjordània i al sud la ciutat de Gaza.
1956. Nacionalització del Canal de Suez pel President egipci Nasser. França, Gran Bretanya i Israel s'enfronten a Egipte. Les pressions d'EEUU detenen la guerra. S'enforteix el lideratge de Nasser al món àrab.
1967. Del 5 al 10 de juny. Guerra dels Sis Dies. Al final de la Guerra, Israel s'anexiona Jerusalem-est i ocupa Cisjordània, Gaza, el Golan i el Sinaí. En total, 72.000 kilòmetres quadrats. Més del triple del seu territori original.
1969. Iàsser Arafat esdevé líder de l'Organització per a l'Alliberament de Palestina (OAP)
1973. Guerra del Yom Kippur. Atac de Síria pel Nord i Egipte pel Sud. Crisi del Petrolí: els països productors de petroli àrabs enmarcats en l'OPEP formen un front comú, i amenacen de retallar la producció i les vendes i de pujar els preus fins que Occident no accepti les exigències àrabs. El preu del petroli puja un 70%.
1977. Per primera vegada a la història d'Israel, els socialistes moderats perden unes eleccions i arriba al poder la dreta de Menahem Beguin que té la intenció d'afavorir una política de colonitzacions i assentaments als territoris de Gaza i Cisjordània.
1979. Acords de Camp David entre Israel i Egipte. Israel torna la península del Sinaí a Egipte. El món àrab refusa els acords de Camp David i fa fora Egipte de la Lliga àrab.
1980. La Knesset, el Parlament israelià, proclama Jerusalem com capital de l'Estat.
1982. Invasió del Líban per part d'Israel. Els seus aliats cristians libanesos aprofiten per tal d'irrompre en els campaments palestins de Chatila i Sabra i massacrar més d'un miler d'homes, dones i nens.
1984. Retirada de l'exèrcit israelià del Líban.
1987. 5 de desembre. Un atac espontani de la població palestina de Cisjordània sobre una patrulla israeliana que exercia una forta repressió per un atemptat, marca l'inici de la *Intifada*, una revolta popular no organitzada. Un moviment islamista integra totes les revoltes espontànies: *Hamàs*. Tant l'OAP com *Hamàs* entren en la direcció unificada de la *Intifada*
1988. El Consell Nacional Palestí proclama el naixement de l'Estat Palestí, reconeix l'Estat d'Israel, accepta les resolucions de l'ONU i anuncia la seva renúncia a la via armada, tot expressant el seu desig d'obrir una negociació internacional. El govern nord-americà decideix establir conversacions directes amb l'OAP que s'inicien a Tunes al desembre.
1989. Israel anuncia la seva iniciativa de pau.
1991. Inici del procés de pau a la Conferència de Madrid. A instància dels EUA i la URSS es

convoquen reunions multilaterals que després esdevenen en bilaterals. Participen tots els països excepte l'OAP i els palestins d'Israel. La delegació palestina està encapçalada per la representació jordana.

- 1992. Victòria dels laboristes al Parlament israelià. El nou Primer Ministre, Isaac Rabin, és molt més flexible de cara a la negociació.
- 1993. Setembre. Encaixada de mans entre Iàsser Arafat i Isaac Rabin a Washington. Acords d'Oslo I que comprenen un acord d'autonomia per a Palestina, exercida en primer lloc a la franja de Gaza i Jericó
- 1995. Setembre. Acords d'Oslo II. Israel es compromet a tornar el control de Cisjordània a Palestina. Israel ha de retirar les seves tropes de les 6 ciutats més importants de Cisjordània.
- 1995. 4 de Novembre. Magnicidi del Primer ministre d'Israel, Isaac Rabin.
- 1996. 5 de gener. Assassinat del líder del moviment Hamàs, Yaya Ayash, *l'enginyer*
- 1996. 20 de gener. Iàsser Arafat és elegit President de l'Estat de Palestina amb el 88% dels vots.
- 1996. 29 de maig. Benjamin Netanyahu és nou Primer Ministre d'Israel. Netanyahu guanya per menys de 30.000 vots al laborista Simon Peres amb la promesa que mai es formarà un estat palestí independent i que impulsarà el creixement de les colònies jueves de Cisjordània.
- 1996. 4 de setembre. Benjamin Netanyahu i Iàsser Arafat s'estreuen la mà i reobren les negociacions de pau davant la pressió dels EUA. Primer acord entre Palestina i l'Israel de centre dreta.
- 1997. gener. Pacte d'Hebron. Primer acord entre Palestina i l'Retirada de l'exèrcit israelià de 4/5 parts de la ciutat Cisjordana d'Hebron (1/5 part queda sota contral israelià) i el seu replegament en 18 mesos de les zones rurals de Cisjordània. EUA garantitza en un document la retirada dels israelians, però queda per determinar quant territori recuperaran els palestins al final del replegament.
- 1997. març. El Primer ministre d'Israel, Benjamin Netanyahu, dona a conèixer la intenció del seu país de construir un nou assentament israelí a la part àrab de Jerusalem. Per a Iàsser Arafat, si es duu a terme aquest projecte, el procés de pau va cap a l'abisme.